

ЗАХОДИ ЩОДО АКТИВІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ

Стратегія економічного розвитку України визначається вектором забезпечення сталого розвитку базових галузей, проведення структурних реформ, а тому й підвищення стандартів життя з метою досягнення рівня технологічно та інноваційної спроможної країни у світовому господарстві [1]. Цього можна досягти, передусім, шляхом забезпечення стійкого зростання економіки екологічно невиснажливим способом та створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності в усіх галузях економіки країни на засадах ресурсозбереження [2].

Для залізничного транспорту процеси ресурсозбереження мають стратегічне значення, що і визначено в Стратегії розвитку ПАТ «Укрзалізниця» до 2021 року. В першу чергу, це викликано тим, що високий рівень зношеності основних фондів, який наразі характерний для підприємств галузі, негативно впливає на рівень експлуатаційних витрат та екологічні показники її діяльності, а тому і знижує рівень конкурентоспроможності залізничного транспорту на ринку перевезень.

Уже протягом тривалих років в галузі реалізуються заходи, спрямовані на скорочення рівня використання ресурсів, в першу чергу, паливно-енергетичних, однак незважаючи на це рівень їх споживання по окремих видах є ще досить значним. Згідно з офіційними даними ПАТ «Укрзалізниця», за останні 12 років за рахунок впровадження енергоощадних технологій в перевізному процесі і сучасного енергоефективного обладнання в галузі вдалося знизити споживання дизельного палива на 21,7 %, бензину – на 58,2 %, вугілля – на 71,8 %, природного газу – на 56,5 %, мазуту – на 92,6 % [3]. Безумовно, що така динаміка скорочення рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів в галузі має позитивний ефект, адже сприяє зменшенню рівня експлуатаційних витрат, а відповідно, і зростанню доходів залізничного транспорту. Однак, в значній мірі зниження рівня споживання даних видів ресурсів стало результатом погіршення показників роботи залізниць – падіння обсягів перевезень в ПАТ «Укрзалізниця». Так, у 2015 році обсяг перевезень ПАТ «Укрзалізниця» в порівнянні з 2014 роком скоротився на 8,6 %, а споживання паливно-енергетичних ресурсів – на 6,7 тис. т палива в умовному обчисленні, що грошовому виразі становить 160 млн. грн. [4].

Незважаючи на реалізацію численних проектів, спрямованих на зниження рівня використання ресурсів на залізничному транспорті, наразі найважливіше завдання галузі полягає в оптимізації рівня експлуатаційних витрат з метою забезпечення максимально повного і своєчасного задоволення попиту на послуги з перевезення пасажирів та вантажів за конкурентними тарифами. Особливо гостро проблема управління ресурсозбереженням на залізничному транспорті актуалізується в умовах впровадження в Україні швидкісного руху поїздів та інтеграції ПАТ «Укрзалізниця» в європейський транспортний простір. Адже особливість українських залізниць, яка стримує можливість розвитку швидкісного руху, є те, що майже вся інфраструктура та рухомий склад залишилися в спадок ще з радянських часів, а тому і якість транспортних послуг, і більшість показників експлуатаційної роботи галузі не відповідають європейських стандартам і нормам. Враховуючи існуюче становище в сфері ресурсозбереження на залізничному транспорті, варто визначити, що реалізація політики ресурсозбереження в умовах в інтеграції в європейський транспортний простір має відбуватися на різних рівнях управління галуззю і стосуватися впровадження заходів організаційно-управлінського, техніко-технологічного та інформаційного характеру.

Відповідно до цього заходи організаційно-управлінського характеру мають передбачати: створення в структурі ПАТ «Укрзалізниця» спеціалізовано департаменту з енергетичного менеджменту, що розробляв би проекти з енергозбереження та здійснював контроль за ефективністю реалізації ресурсозберігаючих заходів; розроблення та реалізацію програм створення об'єктів альтернативної енергетики на підприємствах ПАТ «Укрзалізниця»; розроблення системи мотивації локомотивних бригад до економії паливно-енергетичних ресурсів за рахунок впровадження системи преміювання працівників залежно від розміру економії паливно-енергетичних ресурсів (наприклад, 10 % від економії ПЕР у вантажному русі та 25 % у

маневровому та пасажирському русі); підвищення рівня кваліфікації працівників локомотивних бригад, організація шкіл передового досвіду економного режиму ведення поїздів; перегляд діючих методів нормування та обліку паливо-енергетичних ресурсів; формування бази даних перспективних для галузі проектів в сфері ресурсозбереження тощо.

Заходи техніко-технологічного характеру мають бути спрямовані на покращення техніко-технологічного стану тягового рухомого складу та інших об'єктів інфраструктури за рахунок їх оновлення і модернізації. Особливе значення для зниження рівня використання ресурсів в транспортному процесі має впровадження різного роду інформаційні системи, що дозволяють контролювати за рівнем споживання електроенергії чи палива, а також отримувати інформацію щодо бажаних параметрів руху. Окрім цього, для залізничного транспорту необхідним є впровадження власної системи утилізації відходів, а також системи рекуперації енергії шляхом безперебійної роботи схем рекуперативного гальмування, забезпечення використання повернутої в контактну мережу електроенергії іншими локомотивами тощо. Величезний потенціал для реалізації стратегії ресурсозбереження має ремонтне господарство залізничного транспорту. Ресурсозбереження при ремонті рухомого складу охоплює такі напрямки, як оновлення ремонтної бази підприємств та підвищення енергетичної ефективності технологічних процесів за рахунок їх комп'ютеризації, впровадження сучасних систем опалення, вентиляції і освітлення, розвиток альтернативних джерел енергії тощо [5].

До заходів інформаційного характеру, спрямованих на активізацію політики ресурсозбереження на залізничному транспорті варто віднести:

- проведення роз'яснювальної роботи серед всього кадрового складу щодо економічної ефективності реалізації ресурсозберігаючих проектів (впровадження ощадливого виробництва) та забезпечення збалансовано використання ресурсів галузі;

- організація та участь у різного роду виставка, ярмарках, міжнародних конференціях, присвячених проблемам ресурсозбереження на залізничному транспорті тощо.

Список використаних джерел:

1. Табачкова Н.А. Українські реалії та перспективи сталого розвитку в умовах глобалізації економіки [Текст] / Н.А. Табачкова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 6. – С. 71–74.

2. Карпуніна М.С. Удосконалення механізму ресурсозбереження в металургійній галузі України [Текст]: дис.. на здобуття наук. ступеня канд. екон.наук; спеціальність: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / М.С. Карпуніна. – Запоріжжя, 2018. – 209 с.

3. Енергоємність залізничного транспорту в Україні за 12 років знизилася на 42 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vcourse.ua/ua/business/energoemkost-zh-d-transporta-v-ukraine.html>. – Назва з екрану.

4. Експерти оцінюють резерви енергозбереження ПАТ «Укрзалізниця» у 160 млн. грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://info.uz.ua/analitika/u-zaliznichnogo-transportu-velikiy-rezerv-energozberezhennya>. – Назва з екрану.

5. Луханін М. Тяга поїздів — ресурсозберігаючі традиції та інновації бережливого виробництва на Одеській залізниці [Текст] / М. Луханін // Українські залізниці. – 2014. – № 6 (12). – С. 42–55.